

Druhá hlava

TRH S ELEKTRINOU A TRH S PLYNOM, OCHRANA ODBERATEĽOV ELEKTRINY A PLYNU A ZAISTENIE BEZPEČNOSTI DODÁVOK ELEKTRINY A PLYNU

§ 15

(1) Predmetom trhu s elektrinou a trhu s plynom je dodávka elektriny a plynu, pripojenie do prenosovej sústavy, distribučnej sústavy, prepravnej siete a distribučnej siete, prístup do prenosovej sústavy a prenos elektriny a prístup do distribučnej sústavy a distribúcia elektriny na vymedzenom území, prístup do prepravnej siete a preprava plynu a prístup do distribučnej siete a distribúcia plynu na vymedzenom území, prístup do zásobníka a uskladňovanie plynu, poskytovanie podporných služieb v elektroenergetike a plynárenstve, poskytovanie systémových služieb v elektroenergetike, pripojenie a prístup nových výrobcov elektriny a plynu do sústavy alebo do siete.

- (2) Účastníkom trhu s elektrinou je
- a) výrobca elektriny,
 - b) prevádzkovateľ prenosovej sústavy,
 - c) prevádzkovateľ distribučnej sústavy,
 - d) dodávateľ elektriny,
 - e) odberateľ elektriny,
 - f) organizátor krátkodobého trhu s elektrinou.

(3) Účastníkom trhu s plynom je

- a) výrobca plynu,
- b) prevádzkovateľ prepravnej siete,
- c) prevádzkovateľ distribučnej siete,
- d) prevádzkovateľ zásobníka,
- e) dodávateľ plynu,
- f) odberateľ plynu.

(4) Účastník trhu s elektrinou a trhu s plynom má právo prístupu na trh s elektrinou a trh s plynom na základe

- a) regulovaného prístupu,
- b) dohodnutého prístupu.

(5) Reguláciu prístupu na trh s elektrinou a trh s plynom vykonáva úrad podľa osobitného predpisu.²⁾

(6) Regulovaný prístup na trh s elektrinou má účastník trhu do prenosovej sústavy a distribučnej sústavy.

(7) Účastník trhu s elektrinou je povinný uzatvoriť zmluvu o zúčtovaní odchýlky so zúčtovateľom odchýlok alebo zmluvu o prevzatí zodpovednosti za odchýlku s iným účastníkom trhu s elektrinou, ktorý je subjektom zúčtovania. Prevádzkovateľ miestnej distribučnej sústavy má právo preniesť zodpovednosť za odchýlku za odberné miesta a odovzdávacie miesta pripojené do jeho miestnej distribučnej sústavy, za ktoré prevzal zodpovednosť za odchýlku, na iný subjekt zúčtovania.

(8) Účastník trhu s plynom s právom regulovaného prístupu na trh je zodpovedný za odchýlku účastníka trhu s plynom a ak nepreniesol svoju zodpovednosť za odchýlku na iný subjekt, je subjektom zúčtovania odchýlky siete. Zodpovednosť za odchýlku účastníka trhu s plynom môže byť na základe zmluvy prenesená aj na iný subjekt. Ak zodpovednosť za odchýlku účastníka trhu s plynom bola prenesená na základe zmluvy na iný subjekt, tento subjekt sa stáva subjektom zúčtovania odchýlky siete.

(9) Subjekt zúčtovania je povinný poskytnúť organizátorovi krátkodobého trhu s elektrinou údaje potrebné pre výkon činností organizátora krátkodobého trhu s elektrinou podľa § 37 ods. 4 v rozsahu a termínoch podľa pravidiel trhu a prevádzkového poriadku organizátora krátkodobého trhu s elektrinou. Prevádzkovateľ prenosovej sústavy, prevádzkovateľ distribučnej sústavy, prevádzkovateľ priameho vedenia a výrobca elektriny je povinný poskytnúť organizátorovi krátkodobého trhu s elektrinou údaje potrebné pre výkon činností organizátora krátkodobého trhu s elektrinou podľa § 37 ods. 4 v rozsahu a termínoch podľa pravidiel trhu a prevádzkového poriadku organizátora krátkodobého trhu s elektrinou a uzatvoriť s organizátorom krátkodobého trhu s elektrinou zmluvu o poskytovaní údajov. Za poskytnutie údajov v určenom termíne a za správnosť a úplnosť údajov zodpovedá poskytovateľ údajov.

(10) Subjekt zúčtovania je povinný voči organizátorovi krátkodobého trhu s elektrinou včas uhradiť záväzky súvisiace so zúčtovaním a s vysporiadaním organizovaného krátkodobého cezhraničného trhu s elektrinou a zúčtovaním a vysporiadaním odchýlok.

(11) Regulovaný prístup na trh s plynom má účastník trhu s plynom do prepravnej siete a do distribučnej siete.

(12) Dohodnutý prístup na trh s plynom sa uplatňuje pre prístup do ťažobnej siete, do zásobníka a k akumulácii plynu v sieti. Prevádzkovateľ ťažobnej siete, prevádzkovateľ zásobníka, prevádzkovateľ prepravnej siete a prevádzkovateľ distribučnej siete je povinný každoročne zverejniť obchodné podmienky na prístup a využívanie ťažobnej siete, zásobníka a akumulácie plynu v sieti. Prevádzkovateľ ťažobnej siete, prevádzkovateľ zásobníka, prevádzkovateľ prepravnej siete a prevádzkovateľ distribučnej siete je povinný umožniť užívateľom siete vyjadriť sa k návrhu obchodných podmienok na prístup a využívanie ťažobnej siete, zásobníka alebo akumulácie plynu v sieti a k návrhu zmien týchto podmienok.

(13) Dohodnutý prístup účastníkov trhu s plynom do zásobníka podľa odseku 12 môže úrad zmeniť na regulovaný prístup v súlade s osobitným predpisom.³²⁾ Regulovaný prístup účastníkov trhu s plynom do zásobníka môže úrad zmeniť na dohodnutý prístup do zásobníka v súlade s osobitným predpisom.

(14) Právo výberu dodávateľa elektriny a dodávateľa plynu podľa tohto zákona má každý odberateľ elektriny a odberateľ plynu.

(15) Účastníci trhu s elektrinou a účastníci trhu s plynom sú povinní dodržiavať pravidlá trhu.

(16) Pri zmluve o dodávke elektriny, zmluve o združenej dodávke elektriny, zmluve o dodávke plynu a zmluve o združenej dodávke plynu, uzatvorenej na neurčitý čas, je výpovedná lehota jeden mesiac, ktorá začína plynúť od prvého dňa mesiaca nasledujúceho po doručení písomnej výpovede a skončí sa uplynutím posledného dňa príslušného mesiaca. Tým nie je dotknuté ustanovenie § 17 ods. 4 až 6.

(17) Ak oprávnený odberateľ elektriny alebo oprávnený odberateľ plynu iného členského štátu je oprávneným odberateľom elektriny alebo oprávneným odberateľom plynu na území tohto členského štátu a spĺňa technické podmienky a obchodné podmienky prístupu do sústavy alebo siete, prevádzkovateľ sústavy alebo prevádzkovateľ siete na vymedzenom území je povinný uzatvoriť s týmto oprávneným odberateľom elektriny alebo oprávneným odberateľom plynu zmluvu o prístupe do prenosovej sústavy a prenose elektriny, zmluvu o prístupe do distribučnej sústavy a distribúcii elektriny, zmluvu o prístupe do prepravnej siete a preprave plynu alebo zmluvu o prístupe do distribučnej siete a distribúcii plynu.

(18) Ak prevádzkovateľ prenosovej sústavy, prevádzkovateľ distribučnej sústavy, prevádzkovateľ prepravnej siete alebo prevádzkovateľ distribučnej siete na vymedzenom území alebo na časti vymedzeného územia

odmietne uzatvoriť zmluvu o prístupe do prenosovej sústavy a prenose elektriny, zmluvu o prístupe do distribučnej sústavy a distribúcii elektriny, zmluvu o prístupe do prepravnej siete a preprave plynu alebo zmluvu o prístupe do distribučnej siete a distribúcii plynu s oprávneným odberateľom elektriny alebo oprávneným odberateľom plynu iného členského štátu, má právo taký oprávnený odberateľ elektriny alebo oprávnený odberateľ plynu požiadať Európsku komisiu (ďalej len „Komisia“) o vydanie rozhodnutia o prístupe do sústavy alebo o prístupe do siete na vymedzenom území. Prevádzkovateľ sústavy alebo prevádzkovateľ siete je povinný rešpektovať rozhodnutie Komisie a uzatvoriť s oprávneným odberateľom elektriny alebo oprávneným odberateľom plynu zmluvu o prístupe do prenosovej sústavy a prenose elektriny, zmluvu o prístupe do distribučnej sústavy a distribúcii elektriny, zmluvu o prístupe do prepravnej siete a preprave plynu alebo zmluvu o prístupe do distribučnej siete a distribúcii plynu.

³⁾ Zákon č. 250/2012 Z. z.

³²⁾ § 9 ods. 1 písm. b) tretí bod, § 10 písm. k) a § 16 ods. 1 zákona č. 250/2012 Z. z.

I. Rozdelenie účastníkov trhu s elektrinou (ods. 1 a 2)

1. Rozdelenie účastníkov trhu s elektrinou na viaceré samostatné právne subjekty vyplynulo z povinnosti implementovať energetickú legislatívu EÚ, ktorá vo forme troch komplexných súborov právnych noriem (tzv. energetických balíčkov) postupne určila podmienky oddeleného fungovania výrobcu, prevádzkovateľa prenosovej sústavy, prevádzkovateľa distribučnej sústavy, dodávateľa elektriny. Neskôr k týmto subjektom pribudol aj organizátor krátkodobého trhu s elektrinou. Pre každého účastníka trhu je preto nevyhnutné poznať postavenie a funkcie jednotlivých subjektov podieľajúcich sa na celom procese „transportu“ elektriny od jej výroby až po jej spotrebu na zariadení odberateľa:

- a) Výrobca – zabezpečuje na svojich zariadeniach premenu rôznych primárnych zdrojov energie na elektrinu použitím rôznych technologických postupov. Legálna definícia zariadenia na výrobu elektriny je uvedená v § 2 písm. b) bod 1 zákona o energetike (bližšie pozri aj práva a povinnosti výrobcu elektriny v § 27 zákona o energetike). Výrobcov elektriny možno v závislosti na type technologického zariadenia použitého na výrobu elektriny členiť na viaceré kategórie:
 1. jadrové elektrárne (napr. jadrová elektráreň Mochovce),

2. elektrárne využívajúce fosilne palivá (napr. tepelná elektráreň Nováky),
 3. vodné elektrárne (napr. prečerpávacía vodná elektráreň Čierny Váh),
 4. elektrárne využívajúce obnoviteľné zdroje energie (napr. veterná elektráreň Cerová, fotovoltaické elektrárne).
- b) Prevádzkovateľ prenosovej sústavy – je zodpovedný za bezpečnú a spoľahlivú prevádzku celej elektrizačnej sústavy SR, prostredníctvom svojho dispečingu zabezpečuje rovnováhu medzi výrobou a spotrebou elektriny, uskutočňuje cezhraničný prenos elektriny aj prenos elektriny na napäťovej úrovni 400 kV a 220 kV. Do prenosovej sústavy sú okrem prevádzkovateľov distribučných sústav pripojení aj najväčší odberatelia elektriny využívajúci elektrinu vo výrobnom procese ako jeden z najvýznamnejších vstupov (napr. Slovalco, a. s. Žiar nad Hronom). Legálna definícia prenosu elektriny a prenosovej sústavy je uvedená v § 2 písm. b) body 2 a 3 zákona o energetike; funkciu prevádzkovateľa prenosovej sústavy s pôsobnosťou pre celé územie SR vykonáva Slovenská elektrizačná prenosová sústava, a. s. prostredníctvom prevádzkovania vzájomne prepojených elektrických vedení zvlášť vysokého napätia a veľmi vysokého napätia, ako aj elektroenergetických zariadení potrebných na prenos elektriny vrátane ostatných zariadení plniacich meracie, ochranné, riadiace, zabezpečovacie, informačné a telekomunikačné funkcie. Nezastupiteľnú funkciu prevádzkovateľa prenosovej sústavy na elektro-energetickom trhu zvyrazňuje aj jeho záväzok dodržiavať všetky povinnosti vyplývajúce z rozhodnutia o udelení certifikácie vydaného úradom podľa zákona o regulácii (bližšie pozri aj práva a povinnosti prevádzkovateľa prenosovej sústavy v § 28 zákona o energetike, resp. ustanovenia o certifikácii prevádzkovateľa prenosovej sústavy v § 28 ods. 5 a § 30 zákona o energetike).
- c) Prevádzkovateľ distribučnej sústavy – je zodpovedný za prepravu elektriny jej odberateľom na časti vymedzeného územia SR prostredníctvom vzájomne prepojených elektrických vedení veľmi vysokého napätia do 110 kV a vysokého alebo nízkeho napätia, ako aj iných elektroenergetických zariadení potrebných na distribúciu elektriny. Územná pôsobnosť troch prevádzkovateľov regionálnej distribučnej sústavy sa v prevažnej miere prekrýva s pôvodným územnosprávnym členením SR založenom na existencii troch krajov – západoslovenskom, stredoslovenskom a východoslovenskom. Legálna definícia distribúcie elektriny a distribučnej sústavy je uvedená v § 2 písm. b) body 4 a 5 zákona o energetike (bližšie pozri aj práva a povinnosti prevádzkovateľa distribučnej sústavy v § 31 zákona o energetike).

- d) Dodávateľ elektriny – subjekt zaoberajúci sa predajom elektriny odberateľovi v konkurenčnom prostredí, vstupuje do zmluvného vzťahu s odberateľom elektriny na účely zabezpečenia dodávky elektriny odberateľovi za odplatu (bližšie pozri aj práva a povinnosti dodávateľa elektriny v § 17 a 34 zákona o energetike).
- e) Odberateľ elektriny – subjekt, ktorý je pripojený na svojom odbernom mieste do prenosovej alebo distribučnej sústavy alebo nakupuje elektrinu na účely jej ďalšieho predaja, pričom v závislosti od charakteru odberného miesta, resp. definície subjektu má špecifické práva a povinnosti (bližšie pozri aj práva a povinnosti odberateľa elektriny v § 35 zákona o energetike).
- f) Organizátor krátkodobého trhu s elektrinou – subjekt vykonávajúci najmä organizovanie a vyhodnocovanie organizovaného krátkodobého cezhraničného trhu s elektrinou, zúčtovanie odchýlok, správu a zber nameraných údajov a centrálnu fakturáciu. Funkciu organizátora krátkodobého trhu s elektrinou zabezpečuje spoločnosť OKTE, a. s., ktorá je 100 % dcérskou spoločnosťou prevádzkovateľa prenosovej sústavy (bližšie pozri aj práva a povinnosti organizátora krátkodobého trhu s elektrinou v § 37 zákona o energetike).

II. Rozdelenie účastníkov trhu s plynom (ods. 1 a 3)

2. Obdobne ako na trhu s elektrinou, aj na trhu s plynom došlo v dôsledku implementácie energetickej legislatívy Európskej únie k rozdeleniu účastníkov trhu s plynom podľa druhu ich činnosti. V prípadoch, v ktorých to legislatíva vyžadovala, došlo okrem faktického rozčlenenia jednotlivých činností aj k úplnému právnemu rozdeleniu subjektov pôvodne zastrešujúcich viaceré dnes už oddelené činnosti na trhu s plynom. Tieto zmeny sú markantné najmä v oddelení častí spoločnosti Slovenský plynárenský priemysel, a.s. (resp. jej právneho predchodcu Slovenský plynárenský priemysel, štátny podnik), zaoberajúcich sa prepravou plynu a distribúciou plynu. V súčasnosti zabezpečuje prepravu plynu samostatná právnická osoba, spoločnosť eustream, a. s. a distribúciu plynu samostatná právnická osoba, spoločnosť SPP – distribúcia, a. s., ktorá zároveň na základe rozhodnutia ministerstva plní úlohy plynárenského dispečingu na vymedzenom území.

3. Diferenciácia účastníkov trhu s plynom je v zmysle zákona o energetike nasledovná: výrobca plynu, prevádzkovateľ prepravnej siete, prevádzko-

vateľ distribučnej siete, prevádzkovateľ zásobníka, dodávateľ plynu a odberateľ plynu:

- a) Výrobcom plynu je subjekt zaoberajúci sa výrobou plynu. Legálna definícia plynu je uvedená v § 2 písm. c) bod 1 zákona o energetike. Výrobou plynu sa rozumie najmä ťažba zemného plynu ako fosílného paliva. Okrem ťažby plynu štandardným ťažiariským spôsobom, kedy je zemný plyn v zásade vedľajším produktom popri ťažbe ropy, v poslednej dobe významnú úlohu zohráva aj ťažba zemného bridlicového plynu. Ide o ťažbu špeciálnou technológiou frakovania, teda mechanického a chemického rozrušovania poréznych bridlicových hornín, ktoré vo svojich póroch obsahujú zemný plyn. Pre svoju technologickú náročnosť je takáto ťažba nákladnejšia a preto ekonomicky menej rentabilná. V období zvýšenia ceny plynu na svetových burzách však zažíva rozmach a svojim produkčným potenciálom spôsobuje významné zmeny v oblasti ťažby plynu, či už z obchodného alebo aj geopolitického hľadiska. Napríklad USA ako tradičný odberateľ plynu sa v období nárastu ťažby bridlicového plynu stáva jeho exportérom. V rámci obnoviteľných zdrojov sa za výrobu plynu považuje výroba bioplynu, výroba plynu z biomasy alebo výroba plynu z iného plynného uhľovodíka (bližšie pozri aj práva a povinnosti výrobcu plynu v § 48 zákona o energetike).
- b) Prevádzkovateľom prepravnej siete je subjekt, ktorý na základe povolenia úradu prevádzkuje prepravnú sieť. Prepravnou sieťou sa podľa zákona o energetike rozumie sieť kompresorových staníc a sieť najmä vysokotlakových plynovodov, ktoré sú navzájom prepojené a slúžia na dopravu plynu na vymedzenom území. Na území SR je jediná prepravná sieť, ktorú vlastní a prevádzkuje spoločnosť eustream, a. s. Podľa zákona o energetike je prevádzkovateľ prepravnej siete povinný najmä zabezpečovať spoľahlivé, bezpečné a efektívne prevádzkovanie prepravnej siete v záujme vytvorenia otvoreného trhu s plynom a zabezpečovať údržbu a rozvoj prepravnej siete (viac k právam a povinnostiam prevádzkovateľa prepravnej siete pozri komentár k § 49 zákona o energetike).
- c) Prevádzkovateľom distribučnej siete je subjekt, ktorý na základe povolenia úradu prevádzkuje distribučnú sieť. Distribučnou sieťou sa podľa zákona o energetike rozumie plynárenské rozvodné zariadenie na časti vymedzeného územia vrátane vysokotlakových plynovodov, ktoré slúžia primárne na dopravu plynu na časti vymedzeného územia. Prevádz-

kovateľom distribučnej siete obsluhujúcej takmer celé plynofikované územie SR je spoločnosť SPP – distribúcia, a. s. Táto zároveň na základe rozhodnutia ministerstva plní úlohy plynárenského dispečingu na vymedzenom území.

Treba dať do pozornosti, že na území SR to nie je jediná distribučná sieť a jediný prevádzkovateľ distribučnej siete. Okrem distribučnej siete prevádzkovanvej spoločnosťou SPP – distribúcia, a. s. existujú aj ďalšie distribučné siete. Sú to distribučné siete prevádzkované najmä v priemyselných areáloch alebo v lokalitách rezidenčnej developerskej výstavby. Nazývajú sa aj miestnymi alebo lokálnymi distribučnými sieťami na základe svojej veľkosti, počtu pripojených odberateľov a vlastného pripojenia k distribučnej sieti prevádzkovanvej spoločnosťou SPP – distribúcia, a. s. Odberatelia pripojení k takejto lokálnej distribučnej sieti sú zaťažení zvýšenými nákladmi na distribúciu plynu, pretože k „štandardnej“ cene za distribúciu plynu v rámci distribučnej siete prevádzkovanvej spoločnosťou SPP – distribúcia, a. s. (pretože plyn sa do lokálnej siete distribuuje cez túto sieť) sa pripočítava aj cena za distribúciu plynu v lokálnej distribučnej sieti podľa cenového rozhodnutia úradu vydaného prevádzkovateľovi tejto siete.

Podľa zákona o energetike je prevádzkovateľ distribučnej siete povinný najmä zabezpečovať spoľahlivé, bezpečné a efektívne prevádzkovanie distribučnej siete za hospodárnych podmienok pri dodržaní podmienok ochrany životného prostredia a energetickú efektívnosť, zabezpečovať distribúciu plynu a meranie distribuovaného plynu vrátane jeho vyhodnocovania (k právam a povinnostiam prevádzkovateľa distribučnej siete pozri aj komentár k § 64 zákona o energetike).

- d) Prevádzkovateľom zásobníka je subjekt, ktorý na základe povolenia úradu vykonáva uskladňovanie plynu. Zásobníkom sa podľa zákona o energetike rozumie zariadenie používané na uskladňovanie zemného plynu a skvapalneného zemného plynu vrátane doplnkových služieb týkajúcich sa vtláčania do zásobníka, ťažby zo zásobníka, úpravy a dopravy plynu do alebo zo siete okrem tých zásobníkov alebo ich častí, ktoré sa používajú na zabezpečenie ťažobných činností, alebo ktoré sú výlučne vyhradené pre prevádzkovateľov prepravnej siete alebo pre prevádzkovateľov distribučnej siete na účely zabezpečenia ich činnosti (bližšie pozri aj práva a povinnosti výrobcu plynu v § 48 zákona o energetike a k právam a povinnostiam prevádzkovateľa pozri aj komentár k § 67 zákona o energetike).

- e) Dodávateľom plynu je subjekt, ktorý je držiteľom povolenia úradu na dodávku plynu podľa zákona o energetike (k právam a povinnostiam dodávateľa plynu pozri komentár k § 69 zákona o energetike).
- f) Odberateľom plynu je subjekt, ktorý nakupuje plyn pre vlastnú spotrebu alebo na účely jeho ďalšieho predaja. O koncového odberateľa plynu ide v prípade, (i) ak ide o odberateľa plynu v domácnosti, alebo (ii) o odberateľa plynu mimo domácnosti, ak tento nakupuje plyn pre svoju vlastnú spotrebu. Odberateľom plynu v domácnosti je fyzická osoba, ktorá nakupuje plyn pre vlastnú spotrebu v domácnosti. Ak sa nakupovaný plyn využíva na iný účel ako na vlastnú spotrebu odberateľa plynu v domácnosti, ide o odberateľa plynu mimo domácnosti.

4. Diferenciácia odberateľov plynu na odberateľov plynu v domácnosti a odberateľov plynu mimo domácnosti má svoje opodstatnenie v priznávaní zvýšenej ochrany odberateľov v domácnosti (k tejto téme pozri najmä komentár k ustanoveniam § 17 a § 17a zákona o energetike).

III. Regulácia prístupu na trh a zúčtovanie odchýlok (ods. 4 – 13)

5. Na elektroenergetickom trhu SR treba rozlišovať medzi jednotlivými subjektmi, ktoré majú svoje osobitné postavenie, práva a povinnosti určené národnou legislatívou na základe všeobecne platných princípov regulovaného alebo dohodnutého prístupu na trh s elektrinou. Regulovaný prístup na trh predstavuje ochranu pre zákazníkov prenosovej alebo distribučnej sústavy pred možnosťou zneužitia dominantného postavenia týchto subjektov na trhu. Dohodnutý prístup na trh sa uplatňuje v podmienkach, kde existuje konkurenčné prostredie (napr. v zmluvných vzťahoch s dodávateľmi elektriny). Zákon definuje základné rozdiely medzi úlohami a možnosťami jednotlivých účastníkov trhu, najmä vo vzťahu k ich povinnosti uzatvoriť zmluvu o zúčtovaní odchýlky alebo o prevzatí zodpovednosti za odchýlku.

6. Zjednodušene možno kľúčové činnosti pri fyzickej dodávke elektriny zhrnúť tak, že elektrina sa prenáša od výrobcu cez prenosovú sústavu a ďalej cez distribučnú sústavu k zariadeniam spotrebiteľa. Na tejto ceste vstupuje na trh sprostredkovateľ ponuky a dopytu – dodávateľ elektriny, ktorý na trhovom princípe zabezpečí odplatne pre spotrebiteľa dodávku elektriny do odberného miesta s tým, že súčasťou platby spotrebiteľa v prospech dodávateľa elektriny je nielen odplata za poskytnutú komoditu – elektrinu, ale aj úhrada za služby ďalších účastníkov trhu, ktorí sa postarali o fyzickú dodávku elektriny od výrobcu až po zariadenie spotrebiteľa.

7. Zúčtovanie odchýlok a vyhodnotenie organizovaného trhu s elektrinou – vzhľadom na nemožnosť skladovania elektriny (zatiaľ je skladovanie elektriny možné iba v minimálnej miere v podobe batérií) prebieha výroba a spotreba elektriny v reálnom čase. Medzi účastníkmi trhu sa uskutočňujú jednotlivé transakcie v zmluvne dohodnutých množstvách v určitých časových úsekoch. Rozdiel medzi zmluvne dohodnutým množstvom dodávky alebo odberu elektriny a skutočne dodaným alebo odobraným množstvom elektriny v reálnom čase vytvára odchýlku, ktorú treba namerať, vyhodnotiť a určiť subjekt, ktorý je zodpovedný za jej vznik aj finančné vysporiadanie. Organizátor krátkodobého trhu s elektrinou pri vysporiadaní odchýlok spolupracuje s prevádzkovateľmi prenosovej aj distribučnej sústavy, ako aj s jednotlivými účastníkmi trhu, ktorí majú možnosť fungovať režime samostatnej zodpovednosti za odchýlku alebo v režime tzv. prenesenej zodpovednosti za odchýlku.

8. Právo každého účastníka na prístup do jednotlivých energetických sietí je garantované po splnení obchodných a technických podmienok ich prevádzkovateľa. Zákon o energetike rozlišuje regulovaný prístup a dohodnutý prístup. Tvorba týchto podmienok je preto buď viazaná na rozhodnutia úradu ako nezávislého regulátora alebo ju určuje prevádzkovateľ siete. Regulovaným prístupom do sústavy alebo siete je prístup do sústavy alebo siete v súlade so zákonom o regulácii. Dohodnutým prístupom do sústavy alebo siete je prístup do sústavy alebo siete dohodnutý účastníkmi trhu s elektrinou alebo plynom s vopred zverejnenými obchodnými podmienkami prístupu.

9. Reguláciu prístupu do energetických sietí vykonáva úrad podľa ustanovení zákona o regulácii. Regulovaný prístup je zákonom o energetike určený pre prístup do tých častí elektroenergetiky a plynárenstva, kde by mohli hroziť riziká spočívajúce v deformáciách trhu z dôvodu monopolného postavenia účastníkov trhu s elektrinou alebo plynom prevádzkujúcich takéto siete a zabezpečujúcich služby ostatným účastníkom. V elektroenergetike ide o regulovaný prístup do prenosovej sústavy a do distribučných sústav. V plynárenstve ide o regulovaný prístup do prepravnej siete a do distribučných sietí.

10. Dohodnutý prístup je určený pre prístup do ťažobnej siete [definíciu pozri v § 2 písm. c) bod 17 zákona o energetike], do zásobníka [definíciu pozri v § 2 písm. c) bod 7 zákona o energetike] a k akumulácii plynu v sieti [definíciu pozri v § 2 písm. c) bod 14 zákona o energetike]. V uvedených prípadoch sa uplatňuje dohodnutý prístup z dôvodu, že by nemali hroziť už popísané riziká signifikantné pre prevádzkovanie sietí s regulovaným prístupom. Pre posilnenie trhových princípov a transparentnosti pri prístupe k sieťam s dohodnutým prístupom zákon o energetike ukladá prevádzkovateľom týchto sietí povinnosť každoročne zverejňovať obchodné

podmienky pre prístup a využívanie týchto sietí. Prevádzkovatelia týchto sietí majú povinnosť umožniť užívateľom týchto sietí vyjadriť sa k návrhom znenia a tiež ďalších zmien obchodných podmienok pre prístup do sietí a ich využívanie.

11. Úrad má kompetenciu podľa aktuálnej situácie mimoriadnou reguláciou podľa § 16 zákona o regulácii rozhodnúť o zmene prístupu účastníkov trhu s plynom do zásobníka z dohodnutého prístupu na regulovaný. Po pominutí dôvodov mimoriadnej regulácie prístupu do zásobníkov môže úrad rozhodnúť o spätnej zmene prístupu do zásobníka z regulovaného na dohodnutý prístup.

IV. Právo výberu dodávateľa (odseky 14 a 16)

12. Jedným zo základných cieľov liberalizácie trhu s elektrinou a s plynom bolo umožniť odberateľom slobodný výber dodávateľa komodity založený na trhových princípoch ponuky a dopytu, ako aj vytvorenia primeraných podmienok na súťaž medzi dodávateľmi. S právom na nekomplikovaný výber dodávateľa úzko súvisia aj flexibilné pravidlá pre ukončenie zmluvného vzťahu s pôvodným dodávateľom, ktoré so sebou prinášajú komplex povinností spojených s novou registráciou odberného miesta a vysporiadania záväzkov s pôvodným dodávateľom.

13. Do praktickej roviny reálnych vzťahov dotknutých účastníkov trhu s elektrinou a plynom, t. j. odberateľov elektriny a plynu, ich dodávateľov a prevádzkovateľov distribučných sústav a sietí, je právo odberateľa na slobodnú voľbu dodávateľa podľa § 15 ods. 14 zákona o energetike premietnuté prostredníctvom viacerých ustanovení zákona o energetike. Zmena dodávateľa vo všeobecnosti nesmie byť zaťažená akýmkoľvek nákladom odôvodneným touto zmenou. Odberateľ v domácnosti je oprávnený vypovedať zmluvu o dodávke elektriny alebo zmluvu o dodávke plynu v prípade nesúhlasu so zmenou obchodných podmienok alebo so zmenou ceny, a to aj zmluvy uzavreté na dobu určitú, a uzavrieť zmluvu s iným dodávateľom. Odberateľ má právo uzatvoriť zmluvu o dodávke elektriny alebo plynu s dodávateľom. Každé odmietnutie uzavretia zmluvy o dodávke elektriny alebo plynu musí dodávateľ odôvodniť.

14. K ochrane odberateľa aj pri zmene dodávateľa vypovedá aj § 17 a § 17a zákona o energetike (pre elektroenergetiku bližšie pozri aj práva a povinnosti odberateľa elektriny v § 35 a nasl. zákona o energetike, práva a povinnosti dodávateľa elektriny v § 34 zákona o energetike a práva a povinnosti prevádzkovateľa distribučnej sústavy v § 31 zákona o energetike; pre plynárenstvo bližšie pozri aj práva a povinnosti odberateľa plynu v § 70 a nasl. zákona o energetike, práva a povinnosti dodávateľa plynu v § 69 zákona o energetike a práva a povinnosti prevádzkovateľa distribučnej siete v § 64 zákona o energetike).

15. Zákon o energetike v ustanovení § 15 ods. 16 zákona určuje osobitnú a jednotnú jednomesačnú výpovednú lehotu pre zmluvy o dodávke elektriny a zmluvy o dodávke plynu uzavreté na dobu neurčitú bez ohľadu na kategóriu odberateľa, ktorý je zmluvnou stranou takých zmlúv. Výpovedná lehota týchto zmlúv začína plynúť v nadväznosti na doručenie písomnej výpovede (pozor, nie v nadväznosti na jej odoslanie). Výpovedná lehota začína plynúť v prvý deň kalendárneho mesiaca nasledujúceho po doručení písomnej výpovede a skončí uplynutím posledného dňa tohto mesiaca.

16. Skončenie platnosti zmluvy o dodávke elektriny a zmluvy o dodávke plynu uzavretých na dobu neurčitú ich výpoveďou s jednomesačnou výpovednou lehotou podľa § 15 ods. 16 zákona o energetike je základným spôsobom ich ukončenia. Pri odberateľoch v domácnosti ho nemožno zamieňať s ukončením zmluvy špeciálnym postupom podľa § 17 ods. 4 až 6 zákona o energetike – výpoveďou z dôvodu nesúhlasu so zmenou ceny alebo obchodných podmienok dodávateľa. Oba spôsoby ukončenia zmlúv existujú popri sebe so svojimi vlastnými pravidlami uplatnenia.

V. Pravidlá trhu (ods. 15)

17. Podľa ustanovení zákona o energetike ako aj zákona o regulácii má byť podzákonná právna úprava vybraných vzťahov a inštitútov v energetike upravená v pravidlách trhu. Na základe splnomocňovacieho ustanovenia § 40 ods. 4 zákona o regulácii vydal úrad pravidiel trhu. Pravidlá trhu upravujú podmienky pri výkone činností regulovanými subjektmi na vnútornom trhu s elektrinou a vnútornom trhu s plynom s dôrazom na ochranu odberateľov elektriny a odberateľov plynu.

18. Podľa § 15 ods. 15 zákona o energetike sú pravidlá trhu záväzné pre všetkých účastníkov trhu s elektrinou a účastníkov trhu s plynom. Odberatelia sa v mnohých prípadoch mylne domnievajú, že zmluva o dodávke elektriny alebo plynu a zákon o energetike sú jediným právnym rámcom, ktorým sa spravuje ich právny vzťah pri dodávke elektriny alebo plynu, pričom otázky tu neupravené považujú za neregulované, resp. za nedohodnuté.

VI. Právo na prístup tretích strán (ods. 17 a 18)

19. Pre prevádzkovateľa prenosovej sústavy a prevádzkovateľa distribučnej sústavy vyplýva povinnosť zabezpečiť prístup do prenosovej, resp. distribučnej sústavy tým odberateľom elektriny, ktorí spĺňajú technické alebo obchodné pod-

mienky prístupu do elektrizačných sústav týchto prevádzkovateľov. V prípade odmietnutia uzavrieť zmluvu umožňujúcu prístup do prenosovej, resp. distribučnej sústavy, má oprávnený odberateľ možnosť obrátiť sa na komisiu so žiadosťou o vydanie rozhodnutia o prístupe do sústavy. Ak komisia vydá rozhodnutie, ktorým zaviazá prevádzkovateľa sústavy umožniť oprávnenému odberateľovi prístup do sústavy, je prevádzkovateľ sústavy povinný toto rozhodnutie rešpektovať a uzavrieť s oprávneným odberateľom príslušnú zmluvu.

20. Je nesporné, že zákonodarca v texte zákona rozlišuje medzi pojmami „prístup“ a „pripojenie“. Výraz „pripojenie“ sa používa v technickej oblasti a týka sa fyzického spojenia so sústavou, pojem „prístup“ sa spája s dodávkou elektriny a špecifikuje najmä kvalitu, pravidelnosť a náklady poskytovania služieb. Pojem „tretie strany“ možno vykladať ako užívateľ sústavy. Z dikcie zákona preto vyplýva, že podstatou práva na prístup tretích strán nie je možnosť odberateľa vybrať si podľa vlastnej úvahy typ sústavy, do ktorej si želá byť pripojený. Pod právom na prístup do sústavy teda treba chápať najmä ustanovenie objektívnych, nediskriminačných a transparentných kritérií, ako aj taríf uverejnených pred nadobudnutím ich platnosti upravujúcich prístup do sústavy. V zmysle výroku v rozsudku Súdneho dvora EÚ (tretia komora) z 9. októbra 2008 (C – 239/07) platí, že *„článok 20 smernice 2003/54/ES sa má vykladať v tom zmysle, že stanovuje len povinnosti členských štátov týkajúce sa prístupu, ale nie pripojenia tretích strán do prenosových a distribučných elektrických sústav a že nestanovuje, že systém prístupu do sústav, ktorý sú členské štáty povinné zaviesť, by mal oprávnenému zákazníkovi umožniť vybrať si podľa vlastnej úvahy typ sústavy, do ktorej si želá byť pripojený.“*

VII. Sankcie

21. Za nesplnenie, resp. porušenie povinností hrozí držiteľovi povolenia alebo inej osobe uloženie pokuty zo strany úradu:

- a) vo výške do 10 % celkového obratu prevádzkovateľa prepravnej siete za rok predchádzajúci roku, v ktorom došlo k porušeniu povinností, za porušenie povinností uložených v § 15 ods. 9, 12, 17, 18,
- b) vo výške do 10 % celkového obratu vertikálne integrovaného podniku za rok predchádzajúci roku, v ktorom došlo k porušeniu povinností, za porušenie povinností vertikálne integrovaného podniku uložených v § 15 ods. 9, 12, 17, 18,
- c) od 500 eur do 500 000 eur za porušenie povinností prevádzkovateľa distribučnej sústavy alebo siete alebo prevádzkovateľa nového plyná-

renského zariadenia uložených v § 15 ods. 9, 12, 18, alebo prevádzkovateľa priameho vedenia uložených v § 15 ods. 9 alebo prevádzkovateľa kombinovanej siete uložených v § 68,

- d) od 500 eur do 100 000 eur za porušenie povinností dodávateľa elektriny alebo plynu uložených v § 15 ods. 16,
- e) od 500 eur do 50 000 eur za porušenie povinností výrobcu elektriny alebo výrobcu plynu uložených v § 15 ods. 9,
- f) od 100 eur do 5 000 eur za porušenie povinností odberateľa elektriny alebo plynu uložených v § 15 ods. 7.

§ 16 Vedenie evidencie

(1) Na účely zabránenia vzniku diskriminácie a krížových dotácií sú výrobca elektriny, výrobca plynu, prevádzkovateľ prenosovej sústavy, prevádzkovateľ distribučnej sústavy, prevádzkovateľ prepravnej siete, prevádzkovateľ distribučnej siete a prevádzkovateľ zásobníka povinní viesť evidenciu skutočností, ktoré sú predmetom účtovníctva, evidenciu o nákladoch, výnosoch, aktívach, pasívach, určiť pravidlá na rozvrhovanie aktív, pasív, nákladov, výnosov a určiť pravidlá na odpisovanie samostatne za každú jednu z činností výroba elektriny, prenos elektriny, distribúcia elektriny, výroba plynu, preprava plynu, distribúcia plynu a uskladňovanie plynu; krížovou dotáciou je čiastočné alebo úplné vyrovnanie straty alebo nákladov z jednej činnosti ziskom alebo výnosmi z inej činnosti.

(2) Prevádzkovatelia uvedení v odseku 1 sú povinní viesť evidenciu skutočností oddelene aj za inú činnosť, ktorú vykonávajú v rámci podnikania, ako je činnosť uvedená v odseku 1.

(3) Dodávateľ elektriny a dodávateľ plynu je povinný viesť evidenciu skutočností podľa odseku 1 oddelene pre dodávku elektriny alebo pre dodávku plynu odberateľovi elektriny alebo odberateľovi plynu mimo domácnosti a oddelene pre dodávku elektriny alebo pre dodávku plynu odberateľovi elektriny alebo odberateľovi plynu v domácnosti a oddelene za inú činnosť, ktorú vykonáva v rámci podnikania.

(4) Osoby uvedené v odsekoch 1 až 3 sú povinné

- a) vyhotoviť za každú činnosť samostatný výkaz ziskov a strát a samostatný prehľad aktív a pasív, množstvo dodanej elektriny alebo plynu za predchádzajúci kalendárny rok v členení podľa odberateľov elek-